

поставлених перед викладачем інструментальних дисциплін. Гри в ансамблі в першу чергу ознайомить учнів-піаністів з різними музичними творами вітчизняних і зарубіжних авторів доступного рівня складності, сприяє розвитку асоціативного мислення, виховує музичний смак, інтелект і творче зростання. Виховання ансамблевих навичок, як і психології ансамблевих відносин – тривалий та безперервний цілеспрямований процес, пов'язаний із спрямуванням на оптимальну взаємодію. Будь-який стереотип у процесі ансамблевої діяльності виступає гальмом творчого процесу.

Список використаних джерел

1. Моїсєєва М. А. Теоретико-методичні основи навчання ансамблевої гри : навч.-метод. посіб. для викладачів і студентів мистецьких закладів Житомир, 2002.

Родіонова Віра,

викладачка Комунального закладу
позашкільної спеціалізованої освіти

«Дитяча мистецька школа» Котелевської
селищної ради(с-ще Котельва)

РОЗВИТОК ГАРМОНІЧНОГО СЛУХУ УЧНІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ

***Анотація.** У статті висвітлена проблема розвитку гармонічного слуху учнів мистецьких шкіл на уроках сольфеджі, визначено особливість гармонічного слуху, яка пов'язана з акустичними особливостями багатоголосся, його дисонансністю і консонансністю та відчуттям функціональних зв'язків.*

***Ключові слова:** гармонічний слух, сольфеджіо, навички, багатоголосся, одноголосся, голосоведення.*

Гармонічний слух – складне явище, яке є надзвичайно важливим для повноцінного розвитку учнів, які прагнуть у подальшому здобувати мистецьку освіту та професійно займатись музикою.

Предмет (курс) «Сольфеджіо» в дитячих мистецьких школах – це

дисципліна, яка сприяє розвитку музичного слуху, пам'яті, ритму, художнього смаку, любові до музики композиторів різних країн, стилів і напямів. Одержані знання повинні допомагати учням в їх заняттях по спеціальності та музичній літературі, а також розширити їх загальний музичний кругозір.

Гармончний розвиток слухових інтонаційних даних та музичної пам'яті учнів у класі сольфеджіо може бути успішно здійснене лише в тому випадку, якщо всі форми роботи передбачені програмою (спів, сольфеджування, інтонаційні вправи, визначення на слух, написання диктанту) будуть знаходитись між собою в тісному взаємозв'язку та базуватися на певних теоретичних знаннях. У процесі занять учитель повинен поєднувати теоретичні знання з формуванням практичних навичок учнів. Знання теоретичних основ музичного мистецтва сприяють вихованню музичного мислення дітей, виробляють відповідальне ставлення до музичних творів, які вивчаються.

Зазначимо, що успішний музичний розвиток учнів певною мірою залежить від регулярності занять. Тому, окрім опрацювання матеріалу на аудиторних заняттях, необхідно давати домашні завдання за такими розділами як сольфеджування, інтонаційні вправи, підбір мелодії та акомпонименту, а також завдання з музичної грамоти та елементарної теорії музики. Необхідно, щоб учні займалися вдома по сольфеджіо кожного дня.

Складний комплекс знань та навичок, визначений навчальною програмою з сольфеджіо, потребує від викладача високої педагогічної майстерності, великої творчої ініціативи, любові до своєї роботи.

У процесі навчання в школі учні повинні набути цілий ряд навичок:

- уміти почути в музиці багатство та різноманітність засобів музичної виразності;
- уміти правильно та інтонаційно точно відтворювати голосом, читати з листа одноголосну мелодію або один з голосів нескладного двохголосного твору;

- уміти дібрати по слуху різні мелодії та акомпанемент до них.

Дуже важливим є питання розвитку гармонічного слуху в дітей. Зазвичай вважається, що розвитком гармонічного слуху займаються в музичному коледжі. Дійсно, така робота починається паралельно з курсом гармонії. Однак розвиток мистецького слуху повинен починатися значно раніше, в дитячій мистецькій школі. Викликано це тим, що гармонічне звучання дітям знайоме та звичне, тому що вони мають можливість знайомитися з багатоголосною музикою.

Перша особливість гармонічного слуху пов'язана з акустичними особливостями багатоголосся, його дисонансністю і консонансністю. Якщо заспівати окремо перший та другий звук, то відчуття дисонансу не виникне. Якщо ми послухаємо тризвук і септакорд, то характерним їх забарвленням буде присутність дисонансного інтервалу або його відсутність. Так в тризвуку зустрічаються квінти, октави, терції, кварта (які в даному випадку звучать цілком стійко), а в септакорді крайні звуки утворюють септиму, тобто дисонуючий інтервал.

Друга особливість гармонічного слуху пов'язана з ладом, з поняттям функціонального значення тих чи інших акордів. При цьому гармонія допомагає відчувати функціональне значення обернень і виявляється легше, ніж одноголосне відчуття ступенів.

Ми часто використовуємо гармонію для того, щоб показати стійкість тоніки або тяжіння ввідного тона в тоніку. І ми ніколи так емоційно яскраво не зможемо показати нестійкість ввідного тона, якщо не будемо супроводжувати його гармонією. Насправді, скільки не грай гаму, скільки не зупиняйся на сьомому ступені і не говори про тяжіння її в першу, ніколи не буде такого яскравого враження, якщо зіграти при цьому домінантову гармонію.

Отже, інша особливість гармонічного слуху – це відчуття функціональних зв'язків. Він не складний і потрібен для того, щоб допомогти в мелодичному відчутті функції ступенів незалежно від кількості звуків. Від

їх розташуванні в даній гармонії її функціональна сторона завжди сприймається яскраво та образно.

Сприйняття залежить від емоційного відчуття учнів. Тому не обов'язково грати лише в чотирьохголосі, а можна використовувати будь-яку фактуру, розміщення з будь-якої кількості голосів. Цим ми привчаємо дітей чути повне звучання гармонії.

Чотирьохголосний хоральний склад, який ми вивчаємо в гармонії сольфеджіо, потрібен в музичному коледжі, коли учні повинні чути повне розміщення звуків акорду та рух голосів.

У дитячій мистецькій школі потрібно лише відчувати функцію акорду. Для цього застосовуються всі засоби музичної мови – фігурація, вільне розміщення, вільні тембри. Чим яскравіше і цікавіше ви будете імпровізувати, грати та супроводжувати гармонією мелодію, тим краще відчують її діти. Важливо навчитися імпровізувати на фортепіано, гармонізувати мелодію не строгими акордами як задачу, а грати вільно, як акомпанемент до цієї мелодії.

Звісно, в дитячій музичній школі, в основному, звертають увагу на одноголосся, інтонують мелодію, аналізують її. Але одночасно на уроках ми повинні привчати учнів відчувати гармонію, розвивати гармонічний слух.

Третя особливість гармонічного слуху пов'язана з голосоведінням зі складом кожного акорда. В курс гармонії входять правила руху голосів. В школі це не вивчається, але ми повинні навчати інтерактивному відчуттю логіки руху голосів та почуття строю, тобто розуміння того, що для стрункості звучання акорда потрібно, щоб голос віднайшов у ньому своє місце. Це виховується на багатоголосному співі.

До прикладу: $T_6 - D_{4/6} - T_{5/3} - T_{5/3} - D_6 - T$

Спочатку природність голосоведення заснована на інтуїтивному, емоційному відчутті ладових зв'язків, на тяжінні нестійких звуків у стійкі і сприймаються несвідомо. Але якраз на цьому етапі навчання необхідно інтуїтивно розвивати почуття голосоведення.

Відчуття строю. Всі знають, що якщо довго вчити в хорі кожен партію окремо, а потім об'єднати всіх, то це може не призвести до успіху, тому що кожен буде співати свою партію і не буде найголовнішого – ансамблю, строю.

У дитячій музичній школі у хоровому класі і на заняттях сольфеджіо, в основному, роботу свою педагог має спрямувати на виховання почуття строю в акорді. Це пов'язане з тим, що музичний звук не має точно фіксованої висоти, а він повинен інтонуватись в межах зони у відповідності зі строєм акорда.

Таким чином, над розвитком гармонічного слуху потрібно працювати в трьох напрямках:

- відчуття забарвлення та фонізму;
- функціональні зв'язки акордів;
- почуття голосоведення або строю.

Жодна з цих сторін повністю не може бути вивчена в школі, але ми будемо поступово готувати свідомість дітей до того, щоб вони надалі не тільки могли розпізнавати та відчувати акорди, але і розуміти їх музично-образне значення. Тому ми називаємо період навчання в дитячій мистецькій школі періодом накопичення багатоголосих вражень для розвитку гармонічного слуху.

Список використаних джерел

1. Козак[°]І.[°]І., Амосова[°]Н.[°]В. Музична грамота : навчально-методичний посібник із сольфеджіо та теорії музики для учнів 1-7 класів дитячих музичних шкіл. Рівне : Каліграф, 2010. 96[°]с.
2. Кочарян[°]М.[°]В. Ігрові форми розвитку музичних здібностей учнів молодшого віку на уроці сольфеджіо. Харків, 2009. 34[°]с.
3. Ткаленко[°]Ю.[°]О. Теоретична та практична підготовка до підсумкового контрольного заходу з предмету «Сольфеджіо» 4-го року навчання початкового підрівня мистецької школи. Навчальний посібник. Полтава, 2022. 48[°]с.